

Ritan í minking

BERGUR OLSEN, FUGLAFRØÐINGUR

FAKTA:

Vanligasta mñasaslag

Ritan er mñasaslag, og hon er tann mñasin, sum mest er til av í heiminum. Harafturat er ritan tann mñasin, sum hefur besta førleikan at reiðrast í brøttum bjørgum. Har byggir hon sterk reiður úr móru, grasi, tara og øðrum, sum hon klínir upp á bergið. Hon vendir aftur til somu reiðurpláss ár eftir ár, men byggir reiðrið av nýggjum hvørja ferð. Ritan er eisini tann mñasin, sum klárar seg best á opnum havi. Hóast hon ikki fær kavað, finnur ritan alla føði sína í sjónum. Hon fær bert stoytt seg umleið hálvan metur niður. Tí livir hon mest av yngli, sum gongur í torvum heilt uppi undir vatnsorpuni, serliga nebbasild. Eisini tekur hon smá krabbadýr og aðrar verur, sum hon pikkar í vatnsorpuni. Aftur at hesum, eta ritur eisini av tí, sum tær fáa frá fiskiskipum, bæði tí, sum t.d. kemur upp við trolinum og tí, sum verður tveitt útaftur.

FUGLATELJING: Ritustovnurin í Føroyum minkar, tí ov fáar pisur koma undan. Seinastu fyra árin hava verið út av lagi ring. Orsøkin er helst, at lítið hefur verið til av nebbasild.

Ritan minkar í flestu bjørgum í Norðurhøvum og nógva aðrastaðni við. Og Føroyar eru einki undantak.

Fyri at gera eina felags meting av støðuni er sjófuglabólkurin CBird, Circumpolar Seabird Group farin at savna allar upplýsingar um

rituna, sum fuglateljarar liggja inni við. Fiskirannsóknarstovan umboðar Føroyar í hesum bólk, sum er undir felagsskapinum CAFF, Conservation of Arctic Flora and Fauna.

Sera misjavn ár

Fyrr var vanligt at taka rituungar til

Bara 55 % av ritupörunum fáa ein unga á hvørjum ári, og tað er ov lítið til at halda stovninum í javnvág. Men ein partur av teimum pisunum, sum blivu floygdar tey góðu árinu 1999-2002, eru uppi í búfuglastovninum nú. Møguleiki er tí fyri, at ritustovnurin kann menna seg aftur.

sjáldan hent, síðani teljingin byrjaði. Harafturímóti er tað fleiri ferðir hent, at ongin ungi er komin undan, og tað tykist, sum at hesi heilt vánaligu árinu gerast tættari og tættari.

Fyrsta árið heilt lítið kom undan var í 1992, og so gingu fýra ár, til tað var galið aftur; í 1997 og 1998. Hetta var fyrstu ferð, at tvey so vánalig ár komu á rað, men fýra ár seinri var enn verri, tá komu fýra ring ár á rað; 2003, 2004, 2005 og 2006. Tey bæði seinastu árinu kom ikki ein einasti ungi undan.

Meðan teljingarnar áðrenn 2001 vóru stakroyndir, er allur Høvdin taldur síðani 2001. Her eru øll reiðrini og allar pisurnar tiknar við. Hetta gevur betri innlit í, hvussu minkingin er farin fram. Talið á floygdum pisum er minkað úr 6.700 niður í onki eftir trimum árum, og talið á reiðrum er minkað niður í knappa helvt. Áhugavert er, at tað bert eru tey heilt góðu árinu 2001 og 2002, at riturnar hava klárað at føtt tvær pisur. Eitt miðal ár klára tey flestu pørini bara at føða ta einu pisuna, og vanliga doyir hin pisan skjótt eftir, at hon er útkomin.

matna um ólavsøkumundið, tá ið ungarnir vóru um at vera floygdur. Men lítið hevur verið gjørt burtur úr hesum tey seinastu 50 árinu, m.a. tí lítið hevur verið til av ungum.

Síðani 1988 er á hvørjum ári talt, hvussu nógvir rituungar í miðal komu undan fyri hvørt reiður í Høvdanum

í Skúgví. Eisini eru tøl frá 1982 og 1986. Hesi úrslit vísa, at tað er sera stórus munur á, hvussu árinu hilmast.

Eingir ungar seinastu tvey árinu

Ritan verpur vanliga tvey egg, so tey heilt góðu árinu er í miðal meira enn ein ungi í hvørjum reiðri. Hetta er tó

Stovnur í ójavnvág

Í miðal verður mettt, at 15 % av búfuglinum doyir burtur av á hvørjum ári, so tá ið ongar pisur koma undan fleiri ár á rað, minkar stovnurin skjótt. Fyri at halda stovninum í javnvág, mugu 70 % av pørunum

fáa ein floygdan unga á hvørjum ári, tí nógv doyrt burturav, áðrenn riturnar eru kynsbúnar. Tey 21 árin, sum vit hava tøl fyri, hava bara í miðal 55 % av pørunum fingið ein unga á hvørjum ári, og tað er ov lítið til at halda stovninum í javnvág.

Ritan verpur, tá ið hon er um 5 ára gomul, so ein partur av teimum pisunum, sum blivu floygdar tey góðu árin 1999-2002, eru uppi í búfuglastovninum nú. Møguleiki er tí fyri, at ritustovnurin kann menna seg aftur, um umstøðurnar á sumri gerast betur. Samlaði føroyski ritustovnurin varð fyrstu ferð taldur í 1987, og tá vóru 230.000 reiður. 10 ár seinri var talið komið niður á 160.000. Summarið 2007 verður teljingin endurtikin, so tá fæst at vita, um støðan er líka ring um alt landið, sum úrslitini í Skúgví benda á.

Føðitrot

Orsøkin, til at so fáar ritupisur eru komnar undan seinastu árin, er helst føðitrot. Hetta føðitrotið hava riturnar varnast longu, tá ið tær skuldu byggja reiður í mai mánað, tí færri reiður eru bygd, enn ein kundi væntað. Minkingin í talinum av reiðrum svarar til, at ongir nýggir búfuglar eru komnir til, men so galið man tað kortini ikki vera.

Tað kunnu vera fleiri orsøkir til, at riturnar ikki hava fingið nógv.

Grafinur visir miðaltalið á ritupisum, sum eru komnar undan fyri hvørt reiður í Høvdanum í Skúvoy. Sum tað sæst, hava árin verið sera misjavn.

Á grafinum sæst talið á ritreiðrum og floygdum ritungum í Høvdanum í Skúvoy 2001-2006. Talið á floygdum pisum er minkað úr 6.700 niður í onki eftir trimum árum, og talið á reiðrum er minkað niður í knappa helvt. Áhugavert er, at tað bert eru tey heilt góðu árin 2001 og 2002, at riturnar hava klárað at føtt tvær pisur.

føði. Føðin kann hava gingið ov djúpt í sjónum, so riturnar ikki hava megnað at stoytt seg niður eftir henni. Hon kann eisini hava verið so langt úr landi, at tað hevur verið ov langt at flúgva.

Orsøkin er tó helst, at lítið hevur verið til av føði yvirhøvur, tí ikki bara ritan hevur havt trupult við at finna sær føði. Hesi seinastu árin hava eisini verið stak vánalig hjá ternuni, sum livir á sama hátt sum ritan og ikki fær kavað. Eisini lundin og lomvigin hava havt trupult við at finna føði til pisuna, sjálvt um teir kunnu kava niður á einar 50 til 100 metrar, og ongantíð hevur so lítið av lunda verið fleygaður sum í 2006.

Ov lítið av nebbasild

Høvuðsføðin hjá øllum hesum fuglum er nebbasild, so tað man standa illa til við nebbasildastovninum, sum eisini er grundarlagið undir fleiri fiskasløgum, sum verða veidd undir Føroyum. Tað er tí gleðiligt, at peningur er játtaður til at fara undir at kanna nebbasild í 2007.

